

ženska soba

SEKSUALNO NASILJE:

SITUACIJA U HRVATSKOJ U 2007.

ŽENSKA SOBA

SADRŽAJ

1. Rasprostranjenost seksualnog nasilja:	
1.1. Podaci istraživanja	4
1.2. Službeni podaci MUP-a	11
2. Podaci o seksualnom nasilju iz direktnog rada nevladinih organizacija	15
3. Medijska pokrivenost seksualnog nasilja	20
4. Značajne promjene po pitanju seksualnog nasilja u 2007.	23
5. Neophodne hitne mjere	24

SEKSUALNO NASILJE: SITUACIJA U HRVATSKOJ U 2007.

Seksualno nasilje je jedan od najtežih oblika zločina, koji karakterizira najveća proporcija tamnih brojki, osjećaj srama, krivnje i optuživanja žrtava, kao i potiskivanje i negiranje tog zločina od strane društva.

Ujedno je seksualno nasilje jedan od prevladavajućih oblika **rodno uvjetovanog nasilja**¹, a možemo ga definirati kao "bilo koji seksualni čin, pokušaj ostvarivanja seksualnog čina, neželjeni seksualni komentar ili prijedlog koji je usmjeren protiv osobe i njezine seksualnosti, a koji može počinuti druga osoba bez obzira na odnos sa žrtvom ili situaciju u kojoj se nalaze. Karakterizira ga upotreba sile, prijetnje ili ucjene za ugrožavanje dobiti i/ili života same žrtve ili njoj bliskih osoba."²

Oblici seksualnog nasilja su brojni, a najčešće se prepoznaju kao neželjeni seksualni prijedlozi i seksualno uznemiravanje, silovanje u braku ili u vezama, silovanje od strane nepoznate osobe, prisilni pobačaj, prisilna trudnoća, sustavno silovanje u oružanim sukobima, seksualna zloupotreba osoba s posebnim potrebama, seksualno zlostavljanje djece, prisilni brakovi uključujući dječje brakove, prisilna prostitucija i trgovanje ženama i djecom u svrhu seksualne eksploatacije.

Seksualno nasilje se događa češće nego što većina ljudi smatra. Njegove posljedice su dalekosežnije no što je to većina osoba, uključujući i one koje su ga doživjele, spremna priznati, a njegova cijena, psihološka, zdravstvena i ekonomska, za samu osobu, njenu obitelj, ali i širu zajednicu i društvo je nesaglediva, te ne ostavlja mogućnost prešutnog toleriranja.

«Seksualno nasilje je povreda ljudskih prava i ozbiljan društveni problem. Ima dugoročan utjecaj na fizičko i mentalno zdravlje, kako neposredno, tako i više godina nakon napada.

Do danas seksualno nasilje nema dostatnu pažnju od strane istraživača/ica, onih koji razvijaju politike i kreiraju programe i pred nama je dugoročna borba za priznavanje seksualnog nasilja kao legitimnog javno-zdravstvenog pitanja!»

Svjetska zdravstvena organizacija (2007.)³

¹ Rodno uvjetovano nasilje odnosi se na one oblike nasilja u kojima je u većini slučajeva počinitelj muškarac, a žrtva žena. Iz tog razloga u ovom tekstu «počinitelj» nije pisan dvorodno, nego isključivo u muškom rodu.

² Svjetska zdravstvena organizacija, (2002.) *World report on violence and health*, Geneva, WHO

³ Sexual Violence Research Initiative; <http://www.svri.org/about.htm>

1. RASPROSTRANJENOST SEKSUALNOG NASILJA

Cjelokupno područje nasilja protiv žena karakterizira postojanje iznimno visokih proporcija tamnih brojki, odnosno pojava da je broj slučajeva nasilja koji je zabilježen od policije vrlo mali u odnosu na stvaran broj slučajeva nasilja. Na žalost, upravo su za seksualno nasilje tamne brojke najizraženije. Podaci brojnih svjetskih istraživanja pokazuju kako na jedan prijavljen slučaj silovanja dolazi između 15-20 neprijavljenih slučajeva, dok je za neke manje drastične oblike seksualnog nasilja proporcija brojki još veća. Iz tog razloga postoje i velika neslaganja u broju žrtava seksualnog nasilja između službenih podataka policije, rezultata istraživanja i rada specijaliziranih nevladinih organizacija za problematiku seksualnog nasilja.

U okviru ovog poglavlja bit će prikazani rezultati o rasprostranjenosti seksualnog nasilja u Hrvatskoj u 2007. godini do kojih smo došle na osnovi različitih, recentnih istraživanja, službenih podataka Ministarstva unutarnjih poslova o prijavama seksualnog nasilja u 2007. godini, te podataka direktnog rada nekoliko nevladinih organizacija koje se bave ovom problematikom.

1.1. PODACI ISTRAŽIVANJA

SEKSUALNO UZNEMIRAVANJE

Seksualno uznemiravanje možemo definirati kao bilo koji oblik neželjenog, verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja seksualne prirode, koji se događa sa ciljem ili posljedicom narušavanja dostojanstva osobe, a pogotovo onda kada dovodi do stvaranja neugodnog, neprijateljskog, ponižavajućeg i agresivnog okruženja⁴.

Seksualno uznemiravanje u školama i na fakultetima

Prema podacima istraživanja na mladima srednjoškolske dobi „*Rodno uvjetovano nasilje u adolescentskim vezama u Hrvatskoj*“ koje je provela nevladina organizacija CESI⁵, više od 60% mladih izjavilo je da je doživjelo nasilno ponašanje od osobe s kojom su u vezi,

⁴ DIRECTIVE 2002/73/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 23 September 2002, Official Journal of the European Communities L 269/15, http://www.stopvaw.org/1976_Equal_Treatment_Directive_and_2002_Sexual_Harassment_Amendment.html

⁵ Hodžić, A. (2007.): *Nasilje ne prolazi samo od sebe: Izvještaj o istraživanju rodno uvjetovanog nasilja u adolescentskim vezama u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: CESI.

dok se manje od polovine mladih izjasnilo da je bar jednom koristilo agresivno ponašanje prema partneru/ici. Međutim, gledajući iskustva vezana uz različite oblike seksualne prisile, uočavamo vrlo interesantan podatak (tablice br. 1). Naime, više djevojaka je doživjelo nagovaranje na seksualni odnos na koji nisu spremne od strane partnera, ali je više mladića doživjelo prisilu na seksualne odnose, što je značajna novost, s obzirom da i po broju službenih prijava i po podacima svjetskih i domaćih istraživanja vidimo kako je seksualno nasilje predominantno rodno uvjetovano i da su žene i djevojke u velikoj većini slučajeva žrtve. Na pitanje o tome jesu li doživjeli ucjenu da će biti ostavljeni ako ne pristanu na seksualne odnose nije utvrđena rodno značajna statistička razlika.

Tablica br.1.: Iskustva seksualnog nasilja prema rodu

oblik nasilnog ponašanja	djevojke %	mladići %	ukupno %
Nagovaranje na seksualni odnos na koji nisu spremni*	8%	4%	7%
Partner/ica govori da će ih ostaviti ako ne pristanu na seksualne odnose	3%	5%	4%
Prisila na seksualne odnose**	2%	5%	3%

* utvrđena značajna statistička razlika $p < 0.01$

** utvrđena značajna statistička razlika $p < 0.05$

Što se tiče iskustva korištenja agresivnog ponašanja, 5% mladića i 1% djevojaka koristi nagovaranje i ucjene partnera/ice kako bi pristali na seks, te isto toliko prisiljava partnera/icu na seksualne odnose.

Prema istraživanju Ženske sobe - Centra za seksualna prava „*Rodna prizma seksualnih prava mladih*“, provedenom na studentskoj populaciji, vidljivo je kako je neželjene seksualne primjedbe i vulgarne ponude do sada u životu doživjelo 40% studentica i studenata Zagrebačkog sveučilišta⁶. Interesantno je kako čak 17% njih navode kako nisu sigurni mogu li tako nazvati svoje iskustvo. Naime, iskustva stručnjaka i stručnjakinja koji rade na ovom području, kao i podaci brojnih svjetskih istraživanja⁷, ukazuju kako se u toj

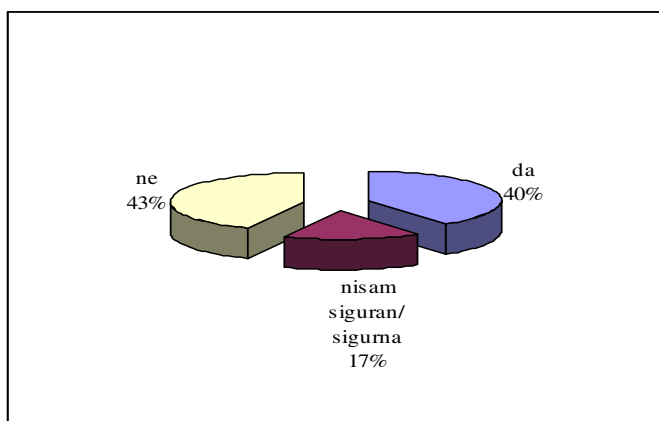
⁶ Mamula, M. (ur.) (2007.): Rodna prizma seksualnih prava mladih – istraživački izvještaj. Zagreb: Ženska soba.

⁷ Najpoznatija istraživanja s tog područja radila je Mary Koss, npr. Koss, M. (1988.) "Hidden rape: sexual aggression and victimization in a national sample of students in higher education", U A. W. Burgess (ur.), *Rape and Sexual Assault II*, New York, Garland.

nedefiniranoj kategoriji "nisam sigurna/siguran" nalaze i osobe koje su imale iskustva s nasiljem, ali ga ne prepoznaju ili ne imenuju kao takvo. Naime, osobe koje nisu imale nikakva slična iskustva, odgovaraju eksplicitno s "ne", kao što je odgovorilo 43% (grafikon br.1). U skladu s očekivanjima za područja rodno uvjetovanog nasilja, izražene su i značajne rodne razlike: 40% studentica u odnosu na 14% studenata doživjelo je takvo ponašanje više puta.

Grafikon br.1.:

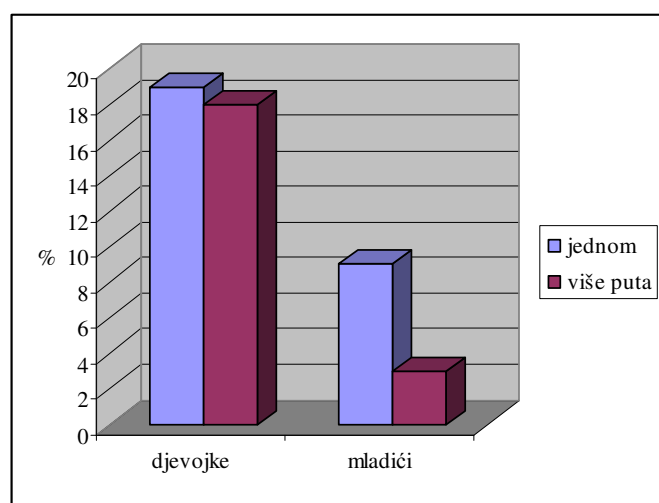
Osobno iskustvo studentica i studenata u doživljavanju neželjenih seksualnih primjedbi i vulgarnih ponuda

Iskustva s neželjenim i prisilnim dodirivanjem tijela imalo je 26% studentica i studenata, i opet uočavamo značajne rodne razlike. Dok je 18% studentica doživjelo takvo ponašanje više puta, a 9% samo jednom, studenti su takvo ponašanje doživjeli više puta u 3% slučajeva, odnosno jednom u 3% slučajeva (grafikon br.2).

Grafikon br.2.:

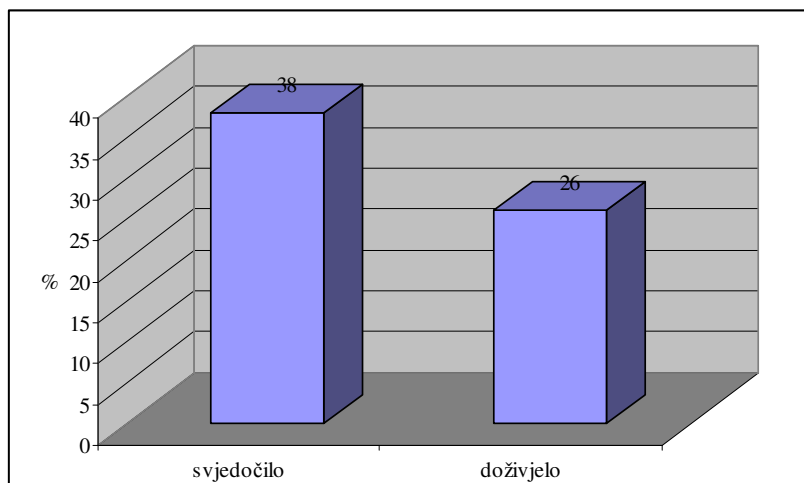
Osobno iskustvo studentica i studenata u doživljavanju neželjenih i prisilnih dodirivanja tijela

Tijekom 2006. godine Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova je u suradnji s Centrom za ženske studije provela istraživanje o neželjenom ponašanju na Sveučilištu u Zagrebu „*Zaštita studentica i studenata od neželjenog ponašanja na sveučilištu*“, koje je objavljeno 2007. godine⁸. Iz njega vidimo kako je 38% studenata i studentica svjedočilo neželjenom ponašanju, uznemiravanju ili zlostavljanju na temelju spola, dok je 26% bilo izloženo navedenim oblicima ponašanja od strane kolega/ica, nastavnika/ica i drugih osoba na Sveučilištu (grafikon br.3). Zanimljiv je podatak kako 82% studentica i studenata smatra kako bi uznemiravanje i spolno uznemiravanje na Sveučilištu trebalo biti zabranjeno putem posebnih propisa, dok 79% smatra kako bi na Sveučilištu trebalo postojati posebno stručno tijelo koje bi zaprimalo takve pritužbe.

Grafikon br.3.:

Iskustva studentica i studenata u svjedočenju i/ili osobnom doživljavanju neželjenog ponašanja, uznemiravanja ili zlostavljanja na temelju spola

Općenito gledajući, specifična istraživanja koja se bave isključivo doživljenim seksualnim uznemiravanjem u školama i na fakultetima još uvijek su vrlo rijetka, tako da se za pitanje rasprostranjenosti seksualnog uznemiravanja na studentskoj populaciji i dalje možemo voditi istraživanjem iz 2001. godine koje je provedeno na 4 Sveučilišta u Hrvatskoj⁹. Iz njega je vidljivo kako je 6% studentica doživjelo teže oblike seksualnog uznemiravanja (npr. direktna ucjena za ocjenu), a 35% lakše oblike seksualnog uznemiravanja, kao što su neukusne šale, neumjesni pogledi, seksualne primjedbe i aluzije.

⁸ Zaštita studentica i studenata od neželjenog ponašanja na sveučilištu, 10. Siječanj 2007.;

<http://www.prs.hr/content/view/95/48/>

⁹ Leinert-Novosel, S. i Štingl, A. (2001.). Ne znači ne – studija o spolnom uznemiravanju na hrvatskim sveučilištima i primjeri prevencije problema na evropskim i američkim sveučilištima. Zagreb: Demokratska inicijativa mladih.

Seksualno uznemiravanje na radnom mjestu

Seksualno uznemiravanje na radnom mjestu na žalost je vrlo raširena pojava, što se ne da zaključiti iz broja prijava, koji je izuzetno nizak¹⁰. Upravo za uznemiravanje na radnom mjestu postoje i dodatni, vrlo utjecajni razlozi, koji utječu na tako mali broj prijavljenih slučajeva, kao što su pokušaj zadržavanja radnog mjesta, kao i svijesti o nemoći, odnosno činjenici kako je takvo ponašanje vrlo teško sankcionirati. Naime, bez obzira na to što i Zakon o radu¹¹ i Zakon o ravnopravnosti spolova¹² eksplicitno navode seksualno uznemiravanje kao „svako neželjeno verbalno ili fizičko ponašanje spolne naravi koje vrijeđa dostojanstvo, stvara neugodu i ponižava“, vrlo je malo prijava i još manje procesuiranih slučajeva. Veća je vjerojatnost kako će osobe koje su doživjele takva ponašanja pomoć potražiti negdje drugdje (npr. nevladine organizacije), nego kod poslodavca ili zakonskim putem. I dok neke firme¹³ u svojim kolektivnim ugovorima posebno naglašavaju zaštitu od seksualnog uznemiravanja, još uvijek smo daleko od ozbiljnih i sustavnih promjena i zaštite osoba koje doživljavaju seksualno uznemiravanje.

Tijekom 2007. godine nisu provedena istraživanja o seksualnom uznemiravanju na radnom mjestu, tako da se za uvid u problematiku možemo voditi podacima nekih od ranijih istraživanja, kao što je „**Zaštita žena od neželjenog ponašanja na radnom mjestu**“, koje su provele Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova RH i Ženska sekcije Saveza samostalnih sindikata Hrvatske (SSSH) tijekom 2006. godine¹⁴. Iz njega vidimo kako je 37% žena svjedočilo nekom od oblika neželjenog ponašanja na radnom mjestu, a 38% doživjelo iskustvo seksualnog uznemiravanja na radnom mjestu (grafikon br.4). Od različitih oblika seksualnog uznemiravanja žene su najčešće doživljavale neželjene seksualne komentare, dobacivanja, šale i insinucije (16%), neželjene fizičke dodire i geste (13%) ili uznemiravajuća pitanja ili komentare u vezi privatnog života, izgleda, podrijetla ili navika (10%). Pri tome svemu čak 73% žena smatra kako u Hrvatskoj nisu adekvatno zaštićene od uznemiravanja na radnom mjestu.

¹⁰ podaci brojnih nevladinih organizacija koje rade na ovoj tematici

¹¹ Zakon o radu: čl. 4 *Uznemiravanje i spolno uznemiravanje*, čl. 30. *Zaštita dostojanstva radnika*

¹² Zakon o ravnopravnosti spolova: čl. 8.

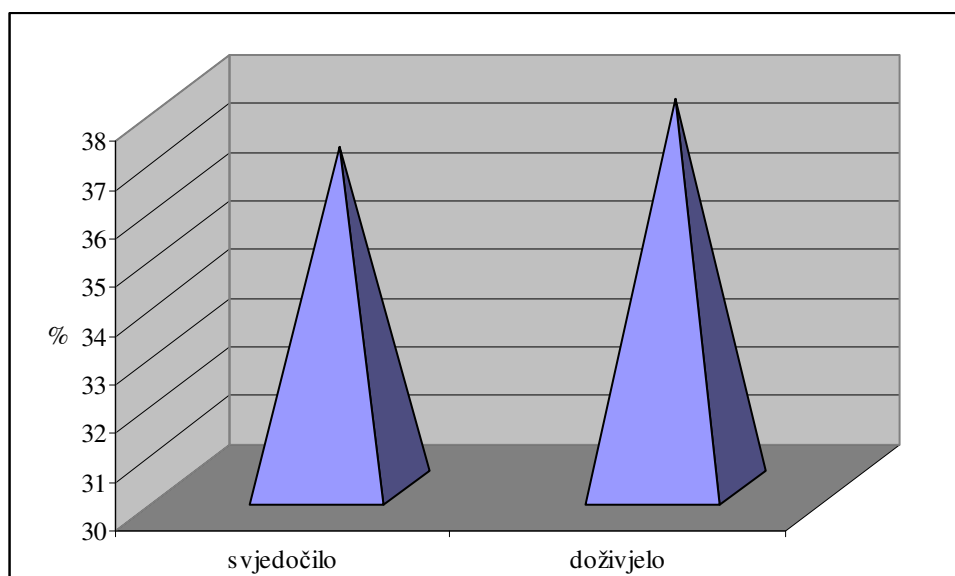
¹³ npr.: Pliva, Zagrebačka banka, Ericson, Coca Cola

¹⁴ Zaštita žena od neželjenog ponašanja na radnom mjestu, 01. Siječanj 2006.;

<http://www.prs.hr/content/view/123/46/>

Grafikon br.4.:

Iskustva žena u svjedočenju i/ili osobnom doživljavanju nekog od oblika neželjenog ponašanja i seksualnog uznemiravanja

Prema ranijem istraživanju Poslovnog foruma iz 2004. godine, provedenom na 2435 poduzeća i obrta u Hrvatskoj, vidimo kako je više od 17% ispitanica imalo iskustvo seksualnog uznemiravanja na radnom mjestu barem jednom u karijeri¹⁵.

Seksualno uznemiravanje u javnim prostorima

Ono što možemo zaključiti iz pregleda postojećih istraživanja je da je pažnja vezana uz seksualno uznemiravanje u daleko većoj mjeri usmjerena na škole, fakultete i/ili radna mjesta, dok su vrlo rijetki podaci o seksualnom uznemiravanju na javnim mjestima i prostorima.

Prema istraživanju Ženske sobe „*Stanje seksualnih prava žena u Hrvatskoj*“ iz 2006. godine, čak je 55% žena doživjelo neželjene seksualne primjedbe i vulgarne ponude, a 43% neželjeno dodirivanje tijela. S obzirom na mjesto događanja, takvi oblici nasilja su upravo najčešće bili prisutni u javnim prostorima kao što su kafići, autobusi i tramvaji i/ili ulica¹⁶.

¹⁵ Poslovni forum, Svaka šesta zaposlena Hrvatica imala seks sa šefom, 18.10.2004.; <http://www.poslovniforum.hr/about/zi6f.asp>

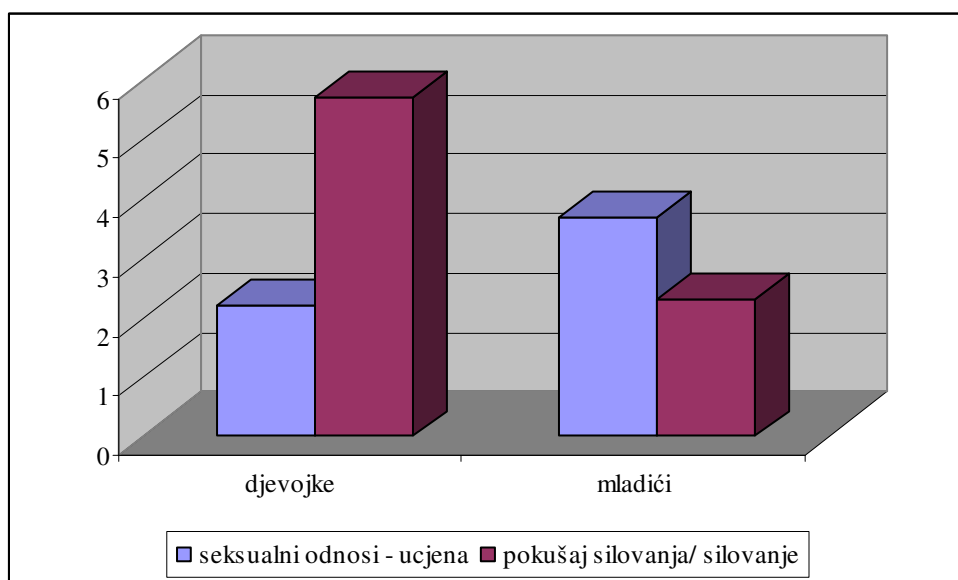
¹⁶ Mamula, M. (ur.) (2006.). *Stanje seksualnih prava žena u Hrvatskoj*. Zagreb: Ženska soba.

TEŽI OBLICI SEKSUALNOG NASILJA, UKLJUČUJUĆI SILOVANJE ILI POKUŠAJ SILOVANJA

Prema podacima Ženske sobe na studentskoj populaciji „*Rodna prizma seksualnih prava mladih*“ seksualne odnose iznuđene lažima i ucjenom doživjelo je 3% studentica i studenata, dok 3% nije sigurno može li se njihovo iskustvo tako imenovati¹⁷. Interesantno je da prema broju ovakvih iskustava nisu utvrđene značajne razlike s obzirom na rod. Pokušaj silovanja i silovanje doživjelo je 4% studentica i studenata, a 3% nije sigurno može li se njihovo iskustvo tako imenovati. Gledajući iz rodne perspektive, uočavamo značajne razlike: 5.7% studentica imalo je takvo iskustvo u odnosu na 2.3% studenata (grafikon br.5) .

Grafikon br.5.:

Iskustva seksualnog nasilja studentica i studenata Zagrebačkog sveučilišta

Slično kao u navedenom istraživanju CESI na adolescentima, vidimo da značajan broj mladića doživljava neke oblike seksualne prisile, o čemu se rijetko govori. Što se tiče težih oblika seksualnog nasilja, na žalost oni su uglavnom „rezervirani“ za djevojke i žene.

Što se tiče osobnih iskustava nasilja žena, prema istraživanju Ženske sobe „*Stanje seksualnih prava žena u Hrvatskoj*“, seksualne odnose iznuđene lažima i ucjenom doživjelo je 9% žena, pokušaj silovanja 13%, a silovanje 4% žena, što je u značajno većoj mjeri u skladu sa svjetskim podacima¹⁸. Što se tiče počinitelja nasilja, to je bio partner u 40% slučajeva, član obitelji u 12% slučajeva, prijatelj ili poznanik u 51% slučajeva, nadređena

¹⁷ Rodna prizma seksualnih prava mladih – Istraživački izvještaj, Ženska soba, 2006./2007.

¹⁸ Mamula, M. (ur.) (2006.). Stanje seksualnih prava žena u Hrvatskoj. Zagreb: Ženska soba.

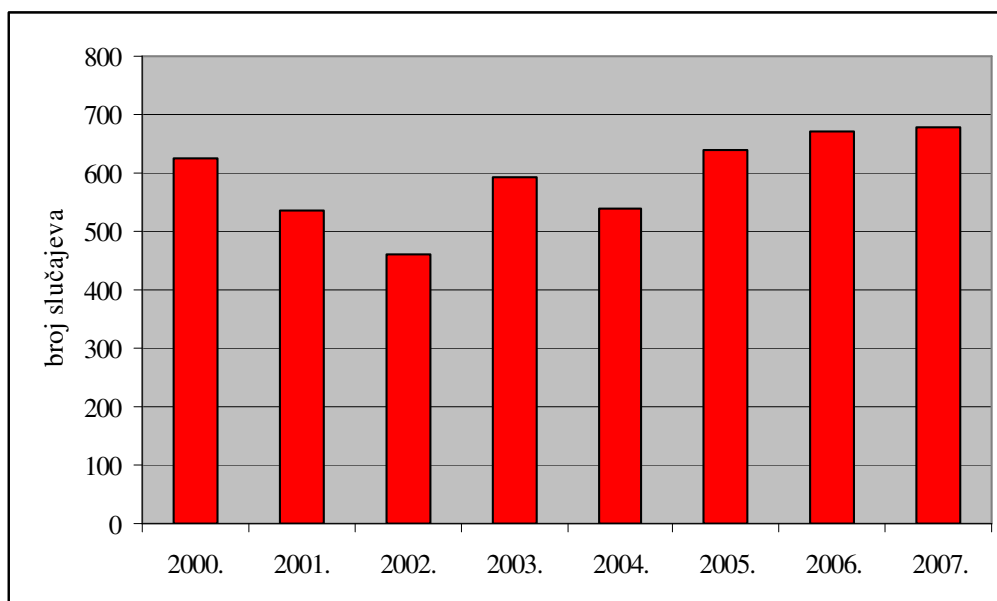
osoba s posla u 34% slučajeva, te nepoznata osoba u 67% slučajeva. Interesantno je primijetiti da što je oblik nasilja teži, to je u većoj mjeri počinitelj bliska ili poznata osoba, dok je, na primjer, kod seksualnog uznemiravanja u većini slučajeva počinitelj nepoznata osoba.

1.2. SLUŽBENI PODACI MINISTARSTVA UNUTARNJIH POSLOVA RH

Što se tiče rasprostranjenosti težih oblika seksualnog nasilja koji su kažnjivi prema Kaznenom zakonu Republike Hrvatske, službeni podaci Ministarstva unutarnjih poslova RH (MUP RH) za 2007. godinu pokazuju kako je prijavljeno ukupno **677 kaznena djela** protiv spolne slobode i ćudoređa (Glava 14. Kaznenog zakona RH)¹⁹. U odnosu na 2006. godinu radi se o neznatnom porastu od 0.7%. Općenito, komparirajući broj prijavljenih slučajeva seksualnog nasilja od 2000. godine do danas, primjećujemo da nema sustavne pravilnosti u povećavanju broja prijavljenih slučajeva, već oni variraju iz godine u godinu, iako u posljednje 4 godine možemo uočiti trend većeg broja prijave (grafikon br.6).

Grafikon br.6.:

Broj prijava kaznenih djela seksualnog nasilja policiji od 2000. do 2007. godine

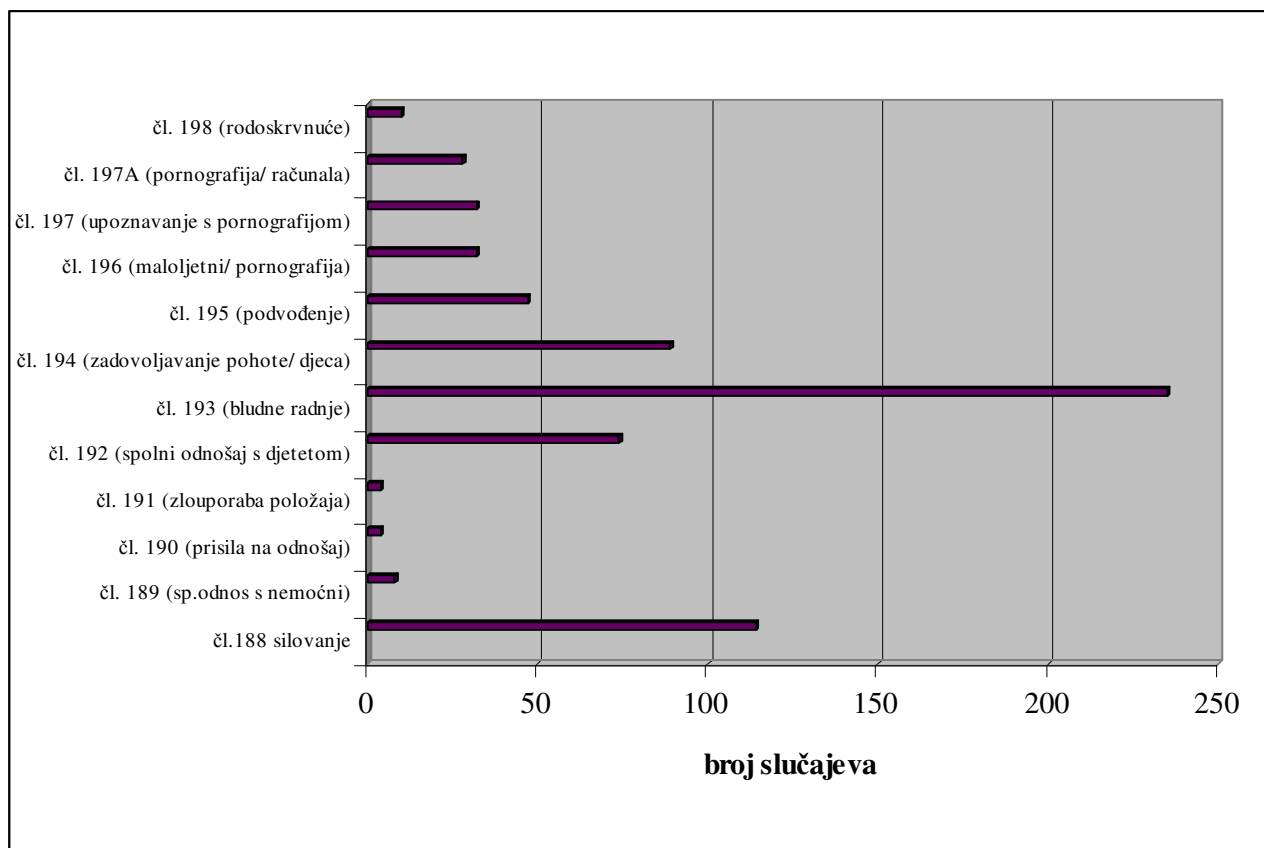

Prema vrstama kaznenih djela, kao i proteklih godina, najzastupljenije su **bludne radnje** (čl. 193.) sa **235 žrtava** i **silovanje** (čl. 188.) sa **114 žrtava** (grafikon br.7).

¹⁹ Službeni podaci Ministarstva unutarnjih poslova za 2007. godinu

Grafikon br.7.

Broj žrtava prema kaznenim djelima seksualnog nasilja

Kada kompariramo 2007. sa 2006. godinom, osim blagog porasta broja prijava kaznenih djela vezanih uz seksualno nasilje, primjećujemo da je u nekim djelima došlo do značajnog porasta, a u nekima do smanjenja broja prijava:

Tablica br.2.: Promjene broja prijava kaznenih djela KZ-a glava 14. u 2007. godini

PORAST	SMANJENJE
čl. 195 Podvođenje: +34.3%	čl. 189 Spolni odnos s nemoćnom osobom :-60%
čl. 196 Iskorištavanje djece ili maloljetnih osoba za pornografiju: +77.8%	čl. 191 Spolni odnošaj zlouporabom položaja: – 50%
čl. 197 Upoznavanje djece s pornografijom: +146.2%	čl.197A Dječja pornografija na računalnom sustavu: – 61.1%
	čl. 198 Rodoskrvnuće: – 33.3%

Tu možemo pridodati i podatke za broj prijava za međunarodnu prostituciju²⁰, koja je skočila za 1300% (sa 1 prijavljenog slučaja na 14).

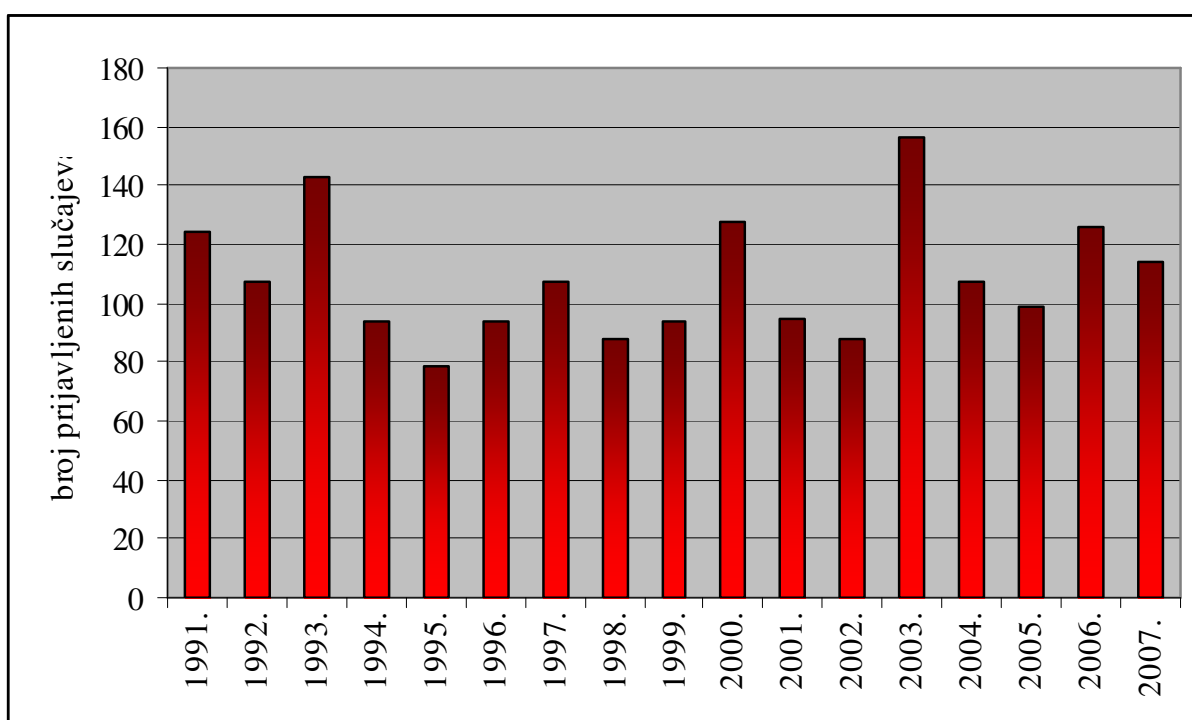
²⁰ Iako ne spada u Glavu 14. Kaznenog zakona, usko je povezano uz seksualno nasilje

Za kazneno djelo **silovanja** u 2007. godini prijavljeno je **114** slučajeva, od čega su u 105 slučajeva žrtve bile žene, a u 9 muškarci. U odnosu na 2006. godinu došlo je do ukupnog smanjenja broja prijava za **-9.5%**, a čak **-14.6%** za silovanje žena. Specifičnost prijava silovanja u 2007. godini je povećani broj prijava slučajeva silovanih muškaraca. Od navedenih 9 muških osoba koje su prijavili silovanje, čak pet ih je maloljetnih (dob između 14 i 18 godina), troje između 18 i 22 godine, a jedan između 22 i 26 godina.

Kao i za prijave seksualnog nasilja općenito, tako ni za silovanje nema uočene pravilnosti u broju prijava za dulji vremenski period, od 1991. godine do sada (grafikon br. 8).

Grafikon br. 8.:

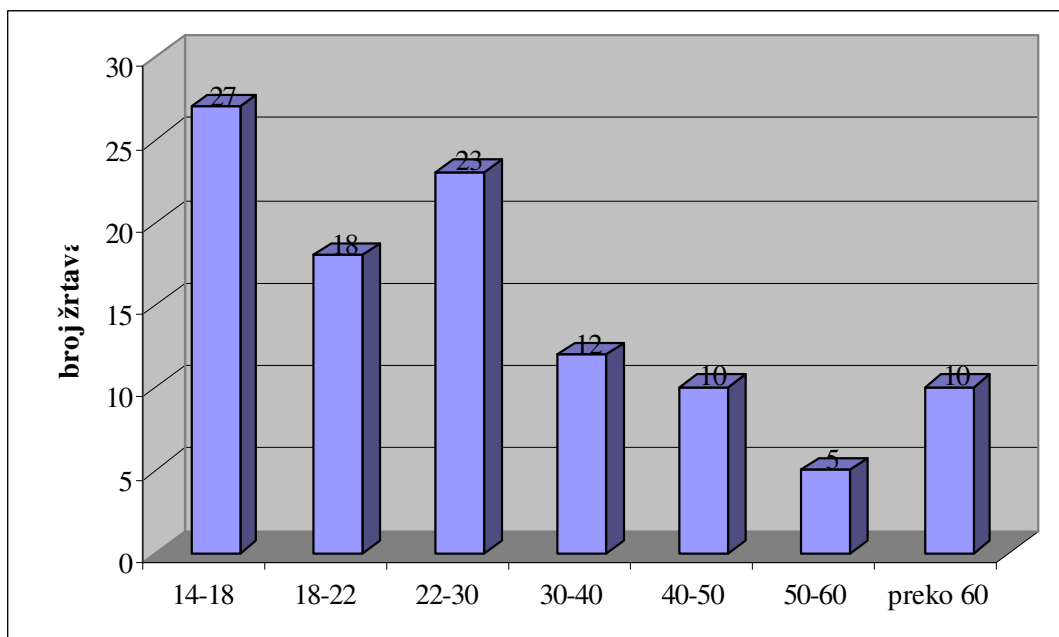
Broj prijavljenih slučajeva silovanja policiji od 1991. do 2007. godine

Što se tiče dobi silovanih žena, također su zamjetne razlike u odnosu na 2006. godinu koja je bila specifična i šokantna po izuzetno visokom broju silovanih osoba starijih od 60 godina. Tijekom 2007. godine i dalje su na prvom mjestu mlađe žene do 22 godine (grafikon br. 9).

Grafikon br. 9.:

Dob žena žrtava silovanja u 2007. godini

Međutim, broj prijava slučajeva seksualnog nasilja MUP-u valja uzeti sa sviješću o postojanju veoma visoke proporcije tamnih brojki, s obzirom na to da se prema brojnim svjetskim, a i domaćim²¹ istraživanjima procjenjuje da na jedno prijavljeno silovanje dolazi između 15 do 20 neprijavljenih, a proporcija tamnih brojki je još veća za manje teška djela seksualnog nasilja. Na nizak broj prijava utječe čitav niz različitih faktora, među kojima prednjače oni vezani uz društvo koje je visoko tolerantno na seksualno nasilje, koje je spremno uvijek optužiti žrtvu seksualnog nasilja bar dijelom za preživljeno iskustvo, te koje nema razvijene mehanizme pomoći i podrške za žrtve seksualnog nasilja.

²¹ Istraživanje Ženske sobe *Stanje seksualnih prava žena* u Hrvatskoj (2005.) na reprezentativnom uzorku od 1491 žene iz cijele Hrvatske pokazuje kako je 17% žena doživjelo pokušaj silovanja ili silovanje, od čega ih je samo 5% nasilje prijavilo policiji i/ili Državnom odvjetništvu.

2. PODACI O SEKSUALNOM NASILJU IZ DIREKTOG RADA NEVLADINIH ORGANIZACIJA

U Hrvatskoj djeluju brojne nevladine organizacije koje sustavno rade na području zaštite ljudskih prava, ali su rijetke one koje su specijalizirane za područje seksualnog nasilja.

S obzirom na specifična iskustva upravo tih organizacija koja rade na području seksualnog nasilja, važno je navesti i njihova opažanja i iskustva. Takve organizacije pokrivaju vrlo širok dijapazon aktivnosti, od edukacija i osvještavanja, preko direktne pomoći žrtvama (SOS telefoni, savjetovališta), do lobiranja za zakonske promjene i sustavnog rada na području razvoja javnih politika.

Direktan rad sa ženama žrtvama seksualnog nasilja

Izvaninstitucionalnu direktnu pomoć i podršku ženama koje su preživjele seksualno nasilje pružaju u većini slučajeva ženske nevladine organizacije u okviru svojih SOS telefona i savjetovališta. Osim Ženske sobe koja se jedino specifično bavi problematikom seksualnog nasilja, većina drugih organizacija pokriva ovo područje u okviru rada na pomoći i zaštiti žena žrtava obiteljskog nasilja.

U okviru **Ženske sobe – Centar za seksualna prava** tijekom 2007. godine pružena je direktna pomoć 91 klijentici kroz 115 savjetovanja²². Savjetodavni rad namijenjen je prije svega ženama koje su preživjele silovanje, seksualno zlostavljanje i/ili seksualno uznemiravanje, kao i osobama koje trebaju informacije i podršku iz područja seksualnih prava i seksualnog zdravlja. Oblici podrške i pomoći koji se nude u Ženskoj sobi su: informacije, savjetovanje (psihološko, medicinsko, pravno), te psihoterapijski rad prema potrebi. Načini rada su telefonsko savjetovanje, savjetovanje osobno u našem prostoru ili elektronskim i/ili običnom poštom. U okviru Savjetovališta radi posebno educiran stručni tim koji se sastoji od psihologinja, psihoterapeutkinja, liječnice i pravnice. Prema potrebi se mogu kontaktirati i druge stručnjakinje, koje su spremne pružiti svoja znanja.

Najčešće teme savjetodavnog rada u 2007. godini bile su kombinirana problematika (više vrsta nasilja) (38.5%), seksualno nasilje (23%), obiteljsko nasilje (17.6%) i seksualni problemi prouzročeni seksualnim nasiljem (12.1%). U najvećem broju za savjetovanje su se

²² **Ženska soba – Centar za seksualna prava**, Zagreb, tel: 01/ 61 19 444, e-mail: zenska.soba@zamir.net, www.zenskasoba.hr (Godišnji izvještaj Ženske sobe za 2007. godinu).

obraćale same žrtve koje trebaju pomoć i podršku (87%), te obitelj ili prijatelji/ce žrtava (9%). Tijekom 2007. bilo je najviše osobnih savjetovanja (70%), savjetovanja putem elektronske i obične pošte (25%), te telefonskih savjetovanja (20%).

Udruga Brod - grupa za ženska ljudska prava (ŽGB) ima besplatno pravno savjetovanje i žensku savjetodavnu liniju za žrtve obiteljskog nasilja, putem koje se u 2007. godini za pomoć i savjet obratilo 964 žene²³. Od toga broja 69% se odnosi se na jedan od oblika nasilja, najčešće za fizičko i psihičko nasilje, koje je ujedno i društveno najviše osviješteno i sankcionirano. Usvojeni zakonodavni okvir bazira se pretežno na sankcioniranju obiteljskog nasilja, koje implicira prepoznatljive i društveno osviještene oblike nasilja, te ga i žene žrtve nasilja najčešće i prijavljuju. Od ukupnog broja žena koje su se javile za pomoć, 5 ih je doživjelo silovanje. Niti jedna žrtva nije prijavila preživljeno seksualno nasilje lokalnim institucijama koje su relevantne za suzbijanje i kažnjavanje.

Na SOS telefonu **B.a.B.e.** su zaprimile manji broj poziva vezanih uz seksualno nasilje²⁴. U većini njih, seksualno se nasilje pojavljivalo kao dio višegodišnjeg zlostavljanja, u kombinaciji sa fizičkim, psihičkim i ekonomskim nasiljem. Budući da javnost B.a.B.e. kao organizaciju povezuje više uz obiteljsko nasilje, žene se najčešće obraćaju po pitanju seksualnog nasilja u situacijama kada su nezadovoljne radom institucija.

U navedenim organizacijama primijećeno je da niti jedna klijentica nije prijavila supruga/partnera za silovanje u braku službenim institucijama, iako je ono zabilježeno u brojnim slučajevima obiteljskog nasilja. Nadalje, često je zastupljeno institucionalno nasilje, odnosno seksualno nasilje i uznemiravanje koje žene doživljavaju na radnom mjestu. Tako je, na primjer, ŽGB zabilježila čak nekoliko slučajeva seksualnog uznemiravanja u bolnici u Slavonskom Brodu, koje provode liječnici u odnosu na medicinske sestre. Niti jedan slučaj nije prijavljen službeno, što dostatno govori o rodnoj podčinjenosti i ekonomskoj ovisnosti žena, posebno kada se radi o samohranim majkama.

Kroz edukacijski rad sa mladima, grupa **CESI - Centar za edukaciju i savjetovanje** zamijetila je da srednjoškolke i srednjoškolci kao problem u vezama najčešće navode

²³ **Udruga Brod grupa za ženska ljudska prava**, Slavonski Brod, tel/fax 035 449 180, e-mail: udruga-brod@sb.htnet.hr, www.udruga-brod.hr

²⁴ **B.a.B.e.**, Zagreb, tel: 01/ 46 63 666, e-mail: babe@babe.hr, www.babe.hr

izrazito ljubomorno ponašanje partnera/ice, posesivnost, kontrolu i emocionalne ucjene²⁵. Iskustvo seksualnog nasilja ne spominju često, a kada djevojke govore o izloženosti seksualnom nasilju, najčešće navode neugodna dobacivanja i neželjene dodire od strane njihovih poznanika i kolega, dok neke spominju i neželjenu seksualnu pažnju od strane profesora.

Veliki problem u radu navedenih organizacija tijekom 2007. godine je što nije bilo presuda za prijavljena i procesuirana silovanja, odnosno pozitivnih ishoda za žrtve, kao i činjenica da su neki od slučajeva odbijeni od strane policije, zbog nedostatnih dokaza.

Također, u svim navedenim organizacijama prisutan je i zajednički stav kako je broj prijava seksualnog nasilja još uvijek izuzetno nizak. Seksualno nasilje je još uvijek nedovoljno istraženo, zakonski okviri su vrlo uski, duboko ukorijenjene negativne predrasude, kao i osjećaj bespomoćnosti i srama žrtava značajno doprinose malom broju prijava i činjenici da je seksualno nasilje strogo čuvana tajna. Primjer slučaja ŽGB je žena žrtava silovanja, koja je u 2007. godini potražila njihovu stručnu pomoć u okviru pravnog savjetovišta, a koja je silovana prije 13 godina. Zbog dugo čuvane tajne, osjećaja sramote i preuzimanje krivnje da je sama odgovorna za silovanje koje je počinio njen poznanik, razvila je brojne psihosomatske smetnje, te je vrlo ogorčena na čitav sustav. Njezin primjer može se preslikati na većinu žena koje su preživjele seksualno nasilje, s obzirom da velika većina ne želi prijaviti nasilnika, zbog svih navedenih razloga. Zakonski okviri i institucionalni mehanizmi još su uvijek duboko naklonjeni muškarcima i patrijarhalnim negativnim vrijednostima koji štite i promoviraju ulogu muškarca kao vrjednijeg, sposobnijeg i inteligentnijeg roda.

Dodatno primijećen razlog neprijavlivanja je i izražen utjecaj vjere, konkretno Katoličke crkve, koja je veoma utjecajan subjekt u našem društvu. U brojnim slučajevima zamijećeno je kako utječe na odluke žena da ne prijave seksualno nasilje, a posebno ako se ono događa u bračnoj zajednici. U nekoliko slučajeva zabilježeno je da župnici sa propovjedaonice navode kako su žrtve seksualnog nasilja same krive za to što su doživjele, jer izazivaju svojom odjećom i ponašanjem i nameću se muškarcima, koji se svemu tome ne mogu oduprijeti.

²⁵ CESI – Centar za edukaciju i savjetovanje, Zagreb, 01/ 24 22 800, e-mail: cesi@zamir.net, www.cesi.hr

Edukacije i osvještavanje koje provodi civilni sektor

Tijekom 2007. godine zabilježene su brojne edukacije o seksualnom nasilju koje su provođene od strane nevladinih organizacija. Često puta su to jedine edukacije o seksualnom nasilju do kojih i stručnjaci/kinje, kao i javnost, mogu doći.

Tako je Ženska soba u okviru 18 projekta provela brojne treninge, predavanja, seminare, okrugle stolove i javne tribine, specifično o seksualnom nasilju, čiji je cilj osvještavanje žena, stručnjaka/inja, mladih, kao i opće populacije. Održano je **33 predavanja, radionica i/ili treninga** na kojima je sudjelovalo ukupno **843** osoba: 12 radionica za učenike/ce osnovnih i srednjih škola (286 osoba); 8 treninga za predstavnike/ce vladinih tijela i institucija, od čega 3 višednevna (258 osoba); 5 predavanja za studente/ice različitih fakulteta (136 osoba); 5 javnih predavanja za građanstvo (131 osoba); 3 radionice za predstavnice nevladinih organizacija, od čega 1 višednevna (32 osobe). Teme edukacija bile su brojne: od definicija seksualnog nasilja, oblika, rasprostranjenosti, posljedica, traumatizacije, do direktne zaštite žrtava, promjene zakonodavstva vezano uz seksualno nasilje, te razvoja Protokola o postupanju u slučaju seksualnog nasilja.

Od brojnih edukacijskih projekata koje Ženska soba provodi vezano uz seksualno nasilje ističe se trogodišnji projekt *Implementacija preventivskih programa protiv seksualnog nasilja u škole*, koji se provodi u osnovnim i srednjim školama širom Hrvatske²⁶. U okviru tog projekta štampano je i drugo prošireno izdanje knjige *Seksualno nasilje u školama*²⁷, koji se pokazao kao iznimno koristan materijal za profesore/ice i stručne suradnike/ice u njihovom svakodnevnom radu s mladima. Radeći treninge i radionice za profesore/ice i stručne suradnike/ice uočen je značajan porast oblika seksualnog uznemiravanja putem sms i mms poruka.

U okviru brojnih drugih projekata, osim organiziranja edukacija, javnih predavanja i okruglih stolova, štampani su i različiti materijali, uključujući brošuru *Seksualno nasilje – prepoznajmo, spriječimo*, i nekoliko različitih postera, namijenjenih osvještavanju problema²⁸.

Organizacija CESI je u 2007. godini provela više od 40 predavanja i radionica za mlade na teme nasilja u adolescentskim vezama, te seksualnog i reproduktivnog zdravlja i

²⁶ projekt je financiran od strane Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa

²⁷ Mamula, M. (ur.) (2007.): *Seksualno nasilje u školama*. Zagreb: Ženska soba (financijski podržali Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva).

²⁸ Na primjer, *0% tolerancije prema seksualnom nasilju* (financijski podržala Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva) ili *Seksualno nasilje – prepoznajmo, spriječimo* (u suradnji s Povjerenstvom za ravnopravnost spolova Gradske skupštine Grada Zagreba, financijski podržao Grad Zagreb – Gradski ured za zdravstvo, rad, socijalnu zaštitu i branitelje).

mladih. U 60 škola se uz edukacijske aktivnosti provode i projekti prevencije rodno uvjetovanog nasilja, koristeći kreativne tehnike kazalište, film, novinarstvo i strip.

Promjene javnih politika i zakonodavstva

Tijekom 2007. godine Ženska soba sustavno je lobirala i poduzimala brojne korake u smjeru razvoja Centra za žrtve seksualnog nasilja kao prvog specijaliziranog centra u Hrvatskoj

Nadalje, Ženska soba i dalje nastavlja koordinirati i voditi *Mrežu suradnje vladinih institucija i nevladinih organizacija protiv seksualnog nasilja*, koja sustavno radi od 1998. godine, a uključuje više od 30 stručnjakinja iz različitih područja rada: policija, zdravstvena zaštita, pravosuđe (državno odvjetništvo, sudovi), obrazovanje, zaštita mentalnog zdravlja. Na redovnim sastancima Mreže aktivno se radi na monitoriranju postojeće situacije, rješavanju konkretnih slučajeva, te razvoju novih dokumenata i protokola iz ovog područja. U 2007. godini održana su dva sastanka Mreže, na kojima se aktivno radilo na prijedlozima za razvoj Protokola o postupanju u slučaju seksualnog nasilja.

U rujnu 2007. godine na inicijativu Ženske sobe organiziran je trodnevni sastanak u cilju pokretanja regionalna mreža protiv seksualnog nasilja, na kojoj su sudjelovale predstavnice iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Srbije i Crne Gore²⁹. Radilo se na analizi situacije vezane uz seksualno nasilje u svakoj od navedenih zemalja: zakonodavstvu, neophodnim preporukama za unaprjeđivanje prijavljivanja seksualnog nasilja i tretmana žrtava. Utvrđen je i zajednički interes za budući nastavak suradnje, kroz organiziranje redovitih sastanaka za razmjenu iskustava i razvoj javnih politika.

B.a.b.e. su tijekom 2007. godine započele s provedbom projekta u kojem tim pravnicama i drugih stručnjakinja, uključujući i stručnjakinje sa Pravnog fakulteta i Vrhovnog suda, analizira postojeću legislativu i sudsku praksu vezanu za slučajeve seksualnog nasilja, te procedure i postupke relevantnih institucija (policija, zdravstvene ustanove)³⁰. Cilj je analiza postojećih slučajeva seksualnog nasilja prema unaprijed određenim pitanjima. Iz do sada provedenih analiza spisa, uočava se postojanje trenda pooštavanja kazni koje se dodjeljuju za silovanje. Također je uočeno da još uvijek ne postoje jasne procedure o postupanju kod policajaca i zdravstvenih djelatnika, nego se većinom oslanjaju na neke opće odredbe koje se mogu interpretirati na različite načine.

²⁹ financijski podržao CARE International North West Balkans

³⁰ Izazivanje stereotipa i diskriminacije protiv žena – seksualno nasilje u pravnim procedurama u Hrvatskoj

3. MEDIJSKA POKRIVNOST SEKSUALNOG NASILJA

Što se tiče medijskog praćenja seksualnog nasilja u 2007. godini, i dalje ne vidimo značajne promjene. I dok postoje članci koji nastoje biti maksimalno korektni, objektivni, pa i informativni (npr. navode trajanje kazne prema Kaznenom zakonu), još uvijek vidimo kako se u većini slučajeva piše o *navodnom* silovanju ili *navodnom* događaju i u kojima se navode različite činjenice i podaci o silovatelju ili žrtvi koji idu u smjeru minimaliziranja nasilja i opravdavanja nasilnika.

Primjer korektnog izvještavanja

Zagreb: Silovao poznanicu prijeteći joj bombom

Radi zaštite žrtve, policija nije željela objaviti nikakve pojedinosti

Zagrebačka policija kazneno je prijavila 47-godišnjega hrvatskog državljanina **zbog silovanja** znanice, izvijestila je danas zagrebačka Policijska uprava.

Zbog osnovane sumnje da je silovao hrvatsku državljanku.....

Za kažnjivo djelo silovanja Kaznenim zakonom predviđena je zatvorska kazna od tri do deset godina.

<http://www.ezadar.hr/clanak/zagreb-silovao-poznanicu-prijeteci-joj-bombom> (09.12.2007)

Suđenje treneru tae kwon doa za silovanja

Rasprava je zbog interesa maloljetnica zatvoreno za javnost

Na Županijskom sudu u Zadru jučer je započelo suđenje Željku Đurđeviću (39) zbog silovanja dviju maloljetnih sestara iz Obrovca.

Rasprava je zbog interesa maloljetnica zatvoreno za javnost, a jučer smo jedino uspjeli doznati da je Đurđević iznio svoju obranu...

<http://www.ezadar.hr/clanak/sudenje-treneru-tae-kwon-doa-za-silovanja> (19.06.2007)

Vojnik HV-a silovao dvije maloljetnice?

Skandal u Sinju! Dvije maloljetnice zbog navodnog silovanja policiji su prijavile 22-godišnjeg pripadnika 4. gardijske brigade. Osumnjičeni je tijekom dana priveden na splitski Županijski sud.

(video klip - u tekstu je ubačena i rečenica «Silovanje se navodno dogodilo u njegovom autu...)

<http://dnevnik.hr/vijesti/crna-kronika/vojnik-hv-a-silovao-dvije-maloljetnice.html> (18.12.2007.)

Sedamnaestogodišnji Pažanin priveden zbog silovanja

**Mladić optužen za silovanje do sada je u svemu bio uzoran, u učenju i u ponašanju,
pričaju Pažani i istražni sudac**

Prema informacijama iz Policijske uprave zadarske, danas je istražnom sucu Županijskog suda u Zadru priveden sedamnaestogodišnji mladić iz Paga zbog optužbe za silovanje. Njega je za silovanje prijavila šesnaestogodišnja djevojka iz Rijeke koja je oko podneva došla u ambulantu u Pagu i zatražila liječničku pomoć...

...Mladić je saslušan i protiv njega je podignuta kaznena prijava, a pušten je kako bi se branio sa slobode... Neslužbeno se doznaje kako su mladić i djevojka bili dobri prijatelji te su se 14. kolovoza navečer nalazili s društvom u jednom paškom kafiću... Mladić optužen za silovanje do sada je u svemu bio uzoran, u učenju i u ponašanju i nikada nije počinio nikakvo ni kazneno ni prekršajno djelo, što je potvrdio i istražni sudac koji ga je saslušao, a upravo je njegovo uzorno ponašanje bilo razlog što nije zadržan u pritvoru...

<http://www.ezadar.hr/clanak/sedamnaestogodisnji-pazanin-priveden-zbog-silovanja> (15.08.2007.)

U nekim slučajevima i sami počinitelji seksualnog nasilja doprinose neumjesnim i čudnim tekstovima, a jedan od najboljih primjera je J. Mraović, gospićki poduzetnik. Presuda gospićkog suca u njegovom slučaju već godinama se navodi kao primjer bizarne presude³¹. Srećom je ta prva presuda poništena i održano je novo suđenje u Rijeci. Prije i nakon zakazanih rasprava, Mraović si je dozvoljava neumjesne i vulgarne komentare, o samoj žrtvi ili protiv novinara.

³¹ Analno silovanje prstom je u presudi gotovo izjednačeno s rukovanjem

Josip Mraović ispred suda baca kosti pred novinare

«P.... vam m.... bando jedna novinarska, kojoti, evo vam pa glodite i tucite se...»

drsko je vikao Josip Mraović neposredno prije početka ročišta.

"Gospički tajkun" optužen je da je silovao američku košarkašicu Illishu Jarett u svom hotelu u Gospiću u travnju 2005, za što mu se sada drugi put sudi. On je ušao u sobu oštećene te joj navodno nasilno gurao prst u anus, što se smatra radnjom istovjetnom silovanju. Na prvom suđenju na gospićkom sudu oslobođen je optužbi, a sudac Branko Milanović naveo je da ni prst ni anus nisu spolni organi, te se zavlčenje prsta u anus ne može poistovjetiti sa silovanjem. Vrhovni sud prihvatio je žalbu Državnog odvjetništva i vratio predmet na ponovno suđenje.

Na izlazu iz sudnice "gospički tajkun" upitao je novinare: "Jeste pojeli, je li vam bilo dosta?" Njegov branitelj, Zvonimir Hodak smireno mu je rekao: "Prošeći!", a zatim novinarima dao izjavu:

- Vjerojatno želite ispriku, ja vam se zaista ispričavam. Moj klijent je jedna temperamentna osoba. U sudnici se moj autoritet poštuje no kada izađemo van, ja tu više ništa ne mogu. Kad smo se susreli nije imao kosti, to mu je netko dodao ovdje pri ulazu u Sud - dodao je Hodak...

http://www.24sata.hr/index.php?cmd=show_clanak&tekst_id=39662&no_browse=1 (03.12.2007.)

6. ZNAČAJNE PROMJENE PO PITANJU SEKSUALNOG NASILJA U 2007. GODINI

Tijekom 2007. godine došlo je do nekih promjena vezanih uz suzbijanje seksualnog nasilja, ali još uvijek se većinom radi o nastojanjima malog broja nevladinih organizacija, a ne o sustavnom zajedničkom međusektorskom radu. Ipak postoje određeni značajni pomaci i u tom smjeru.

Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH osnovao je **Radnu skupinu za izradu analize i plana djelovanja za suzbijanje svih oblika nasilja nad ženama**, koja ima tri glavna cilja rada: 1) analiza postojeće situacije po pitanju nasilja protiv žena; 2) razvoj akcijskog plana za suzbijanje svih oblika nasilja protiv žena; 3) te razvoj **Protokola o postupanju u slučaju seksualnog nasilja** (u daljnjem tekstu Protokol). Radna skupina broji 11 članica, predstavnica relevantnih Ministarstava, državnih tijela i nevladinih organizacija.

Upravo je rad na Protokolu tijekom 2007. godine bio glavno područje rada Radne skupine. U suradnji sa Ženskom sobom članice Radne skupine su sudjelovale na 6. i 7. sastanku Mreže suradnje vladinih institucija i nevladinih organizacija protiv seksualnog nasilja. Upravo je na 5. sastanku Mreže, održanom 2006. godine razvijen nacrt Protokola o postupanju u slučaju seksualnog nasilja, koji je odlična osnova za Radnu skupinu. S obzirom na velik opseg posla vezanog uz razvoj Protokola, očekujemo da će biti gotov sredinom 2008. godine. Svaki segment Protokola se razvija izuzetno pažljivo, temeljito i detaljno, kako bi konačni dokument bio valjan i vrijedan za svaku od relevantnih struka, tijela i institucija i kako bi njegovo usvajanje označilo prvi značajan preokret u radi sa ženama koje su preživjele seksualno nasilje.

Osim navedenog, uočava se i povećan broj stručnih edukacija koje provode nevladine organizacije, sustavan rad na otvaranju Centra za žrtve seksualnog nasilja, kao prvog specijaliziranog centra za žrtve iz čitave Hrvatske³², kao i provođenje brojnih okruglih stolova i javnih tribina specifično namijenjenih tematici seksualnog nasilja.

³² Ženska soba-Centar za seksualna prava

7. NEOPHODNE HITNE MJERE

Želimo li biti zemlja sa 0% tolerancije na seksualno nasilje, predstoje nam brojni koraci i naponi. Veliki dio problema vezanih uz seksualno nasilje sastavni je dio začaranog kruga:

«...Mali broj prijava policiji utječe i na rad pravosudnog i kriminalnog sustava u provođenju postupka, osudi i kazni počinitelja, kao i na nepostojanje servisa za pomoć žrtvama seksualnog nasilja, te nedostatak terapijskih programa za rad s nasilnicima-silovateljima. Osim toga, mali broj prijava seksualnog nasilja stvara lažni osjećaj da se radi o obliku nasilja koje je iznimno rijedak i ne treba biti u značajnijem fokusu društvenog interesa»

(Mamula, 2006.)³³.

Veći broj prijava moguć je samo ako kao društvo poduzmemo slijedeće korake:

- 1) Razvoj, prihvaćanje i primjena Protokola o postupanju u slučaju seksualnog nasilja, koji bi postao obaveza za sve relevantne institucije;
- 2) Otvaranje specijaliziranih Centara za žrtve seksualnog nasilja kako bi žrtvama seksualnog nasilja osigurali pomoć i podršku u procesu prijave i procesuiranja seksualnog nasilja, kao i direktnu zaštitu mentalnog zdravlja;
- 3) Lobiranje za neophodne promjene Kaznenog zakona i Zakona o kaznenom postupku, kako bi žrtve seksualnog nasilja bile maksimalno zaštićene od sekundarne viktimizacije, te kako bi nasilnici dobili zaslužene kazne;
- 4) Uvođenje sustavne dodiplomske i postdiplomske edukacije za struke koje će raditi sa žrtvama seksualnog nasilja, kao i organiziranje specifične dodatne edukacije prema potrebi;
- 5) Sustavan preventivski rad sa mladima;
- 6) Osvještavanje javnosti o problemu seksualnog nasilja, oblicima, posljedicama, kao i mehanizmima pomoći i zaštite.

³³ Mamula, M. (ur.) (2006.): **Prijedlozi promjena vezani uz seksualno nasilje: promjene zakonodavstva, zaštita žrtava i razvoj preventivskih programa.** Zagreb: Ženska soba.

Kao i u prethodnim godinama, stječe se dojam kako dio nevladinih organizacija ulaže maksimalne napore u sustavnom radu na promjenama vezanim uz seksualno nasilje, organizirajući zajedničke međusektorske treninge, sastanke i okrugle stolove. Bez takvog zajedničkog rada svih relevantnih institucija, tijela i nevladinih organizacija nemoguće je zamisliti sustavno poboljšanje na području suzbijanja seksualnog nasilja. Istovremeno, problematika seksualnog nasilja još uvijek nije prepoznata kao značajan društveni problem i većina nevladinih organizacija koja radi na ovom području za svoj opstanak se snalazi radeći na drugim područjima i temama, koje su još uvijek više u fokusu donatorskih politika i/ili interesa.

mr. sc. Maja Mamula

Ženska soba – Centar za seksualna prava

Zagreb, 02.04.2008.